

Korea-adopterade kvinnors berättelser till sitt hemland och omvärld

LUND
UNIVERSITY

Maria Kim Persson
GNVK02, uppsats 15 hp
Genusvetenskapliga institutionen
Lunds Universitet
Handledare: Marta Kolankiewicz
Examinator: Maria Eriksson

Abstract

This paper aims to examine how nine adopted women, through an article series published in a feminist journal in South Korea, articulate alternative narratives to and thereby resistance towards the normative structures and narratives that exist surrounding adoption, by presenting stories and analyses from lived experience. These alternative stories are analysed through the term reculturation. Four major types of 'doing' are described by the authors: telling - the collective testimony; returning and the will to stay - a discursive impossibility; retaking - de-assimilation and taking back something lost; and the writing of one's own history - the importance of being seen and validated. Within these 'doings', several aspects of reculturation - education, experience and immersion - can be observed.

Keywords

transracial, transnational, adoptee, reculturation, international adoption

Nyckelord

transrasial, transnationell, adopterad, rekulturation, internationell adoption

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Bakgrund	3
1.2 Syfte och frågeställning	4
1.3 Forskningsfältet	5
2 Metod	8
2.1 Material	8
2.2 Metodologiskt resonemang	11
2.3 Mitt tillvägagångssätt	13
2.4 Reflektioner och etiska överväganden	14
3 Teoretiskt ramverk	16
3.1 Rekulturation	16
3.2 Affekt och affektiv solidaritet	19
3.3 Tillhörighet	20
4 Analys och resultat	21
4.1 Att berätta - kollektiva vittnesmål	22
4.2 Att återvända och viljan att stanna - en diskursiv omöjlighet	27
4.3 Att återta - de-assimilation och att ta tillbaka något som var "mitt"	29
4.4 Att skriva sin egen historia - vikten av synlighet och validering.	34
5 Slutsatser och diskussion	38
Referenslista	42

1 Inledning

Jag är en av ungefär 220 000 personer som har bortadopterats internationellt från Sydkorea sedan Koreakriget på 1950-talet. Om vi alla bodde på samma plats skulle vi uppta två tredjedelar av min egen hemstad Malmös befolkning.

I dag är adoptionsberättelsen lättillgänglig via dokumentärer som ”De ensamma” (SVT, 2017) och via TV program som ”Spårlöst” (tv.nu, 2017), men också i form av storfiler som ”Lion” (Wikipedia, 2017). Men det offentliga samtalet har relativt nyligen börjat inkludera (kritiska) röster från adopterade och andra insatta och har styrt debatten till en mer komplex nyansering. Ganska nyligen har till exempel ”Chile-skandalen” fått bred medial spridning i TV, tidningar och online, där SVT (2019) kunde avslöja att uppskattningsvis 2000 barn under Adoptionscentrums organisation (den största adoptionsbyrå i Sverige) antingen har blivit stulna och sålda eller under korrupta förhållanden adopterats till svenska par under 70- och 80-talen.

Jag tror att det finns en fara i att låta andra tolka och berätta ens verklighet, liksom den nigerianske författaren Chimamanda Ngozi Adichie menar i sitt TED-talk (2019) - att det finns en risk med att utgå från ”a Single Story”. När det kommer till adopterade och adoption finns det en lång tradition av hegemoniska berättelser som utmålat praktiken som en sk. win-win-win situation (Martinell Barfoed 2008, s 107). Berättelserna har utgått från att adoptioner har genomförts för att biologiska föräldrar antingen inte kan ta hand om sina barn eller har gått bort, och att barnen därför behöver/har rätt till ett hem, som i sin tur kan erbjudas av barnlösa par som inget hellre vill än att bilda familj. Det är en förenklad linjär bild som fortsatt reproduceras och förstärks.

På lokal nivå finns Adoptionscentrum, som parallellt bedriver bistånd under namnet ”Föräldralösa Barn”. Denna kombination av verksamhetsområden är en gemensam nämnare för flera stora adoptionsbyråer, som på koreansk mark återfinns under namnet Holt International (fortsatt Holt). Dessa verksamhetsområden förstärker varandra och bidrar till ett förenklande narrativ och dominerande diskurser. Denna symbios understödjer även processen i att skapa adopterbara barn och förstärker på så sätt bilden av det globala adoptionsbehovet. På Adoptionscentrums hemsida kan vi läsa under fliken ”Föräldralösa Barn”: *”Miljoner barn har inget hem, ingen familj och ingen som bryr sig om dem. Det vill vi ändra på!”*

(Adoptionscentrum, 2019). I samma anda, under fliken om koreanska barn, skriver Holt (2019a) bland annat att: ”*Many children in Korea are waiting, right now, to be matched with adoptive families. For many children, international adoption is the only possible route to a permanent family.*” De dominerande diskurser som adoption vilar på gör det svårt att vrida fokus, kritisera och formulera alternativa berättelser - en kraftmätning som idag är synlig bland annat i svensk kontext via sociala medier, såsom @stulen_identitet, @chung.woolrim, @chileadoption.se, @madeleine_inyoung, och @tobiashubINETTE.

På senare tid har det kommit flera dokumentärer om adopterade, skapade av adopterade. Några exempel är den mer mainstream lättsmälta ”Twinsters” (IMDb, 2019a) från 2015 som berättar om separationen och återförenandet av två tvillingar, ”Forget Me Not” (IMDb, 2019b) som tog åtta år att göra och höstens kommande premiär av ”Found in Korea”. Dessa exempel är bara några av många där adopterades egna ord är medskapare i ett alternativt adoptionsnarrativ.

Jag har varit ytterst tveksam inför att ta i de uppsatsämnen som ligger nära min egen biografi. Detta p.g.a. rädslan av att inte bli tagen på allvar och risken att bli bortviftad med att det är känslostyrd forskning, men också för att det innebär att öppna upp till ett ämne som *är* känslorikt för mig och samtidigt åsiktspräglad av många andra. Därför närmade jag mig i de första trevande funderingarna kring uppsatsen de teoretiker som stärkte känslan av att det finns en värdefull kunskap i det som på något sätt inte bara ligger en nära hjärtat, utan också är sprunget ur hjärtat, magen, halsgropen. Madison (2005, s 5), som skriver om kritisk etnografi, har inspirerat mig mycket i förhållningssättet mellan metod, material och syfte. Madison menar att forskaren bör utgå från ett slags *ethical responsibility*, dvs att det är forskarens skyldighet och ansvar att erbjuda motstånd och i sin praktik aktivt verka för frihet, frigörelse och rättvisa. Hon uppmanar till att börja gräva där man själv står, och refererar till Alison Walkers citat, “*What is the work my soul must have?*” (Madison 2005, s 19). Med dessa resonemang har jag vågat stå kvar, och gräva i mitt ämne.

1.1 Bakgrund

Adoptioner från Korea, i den formella form vi känner till idag, startade efter Koreakriget på 1950-talet då de kristna fundamentalisterna och missionärerna Harry och Bertha Holt bestämde sig för att adoptera åtta koreanska s.k. "blandbarn" (Hübinettes 2004, s 3). Paret Holt startade en adoptionsbyrå på grunden att internationell adoption skulle spela en roll i Guds vilja. Så här står det på första sidan av Holts (2019b) hemsida idag: "*We believe in Jesus' commandment to love others as we love ourselves. Your compassion and generosity will bring personalized help to kids in need.*" (Holt, 2019b). Under fliken "About us" ser vi bilder på glada barn, och barn tillsammans med vuxna tillsammans med texten: "*Bringing Light to the Darkest Situations*", och en kan undra vad de menar med "the darkest situations" som i detta sammanhang blir osagt.

Oavsett vilka narrativ som dominerat adoptionsberättelsen så är ofta den gemensamma nämnaren att de adopterade inte fått komma till tals. Många av de som blivit internationellt adopterade har nu vuxit upp och sedan 1990-talet har flera tusentals Korea-adopterade sökt sig tillbaka till sitt födelseland (Kim 2012, s 300). Det finns numera ett stadigt ifrågasättande av adoptionsindustrin som *skapande* av separation från familj, kultur och språk. Detta ifrågasättande ekar bland annat i de sociala medier nämnda i inledningen men även inom akademien där bland annat Kim (2010, s 12) menar att adoptionens rättsliga processer i sig skapar en så kallad "clean break". En "clean break" innebär ett kapande av rötter, där barn som kommer ut på andra sidan har gjorts föräldralösa och adopterbara. Utöver detta menar hon att dessa processer över tid också skapar saknade personer. Det är också just i den koreanska polisens DNA-register över saknade personer som adopterade och förstafamiljer kan söka efter varandra vid felaktiga eller bristfälliga adoptionsuppgifter.

Adopterade som har återvänt till Korea har bland annat kämpat för adopterades synlighet i Koreas historia och för rättigheter till sitt födelseland. Bland annat har denna kamp lett till att adopterade inkluderats i F4-visumet, som tidigare bara funnits tillgängligt för andra "overseas koreans." Detta innebar alltså att adopterade därmed blev berättigade ett visum som tillåter de att leva, bo och arbeta i landet på obegränsad tid, liksom andra emigrerade koreaner. I ett större perspektiv betydde det att adopterade erkändes som koreaner, som en del av den koreanska diasporan och som en del av den koreanska historien. Adopterades rötter och tillhörighet

erkändes och F4-visumet blev en öppen dörr för att kunna återvända. Det här erkännandet blev även en dörröppnare för arbetet för den adopterades rätt att återta sitt koreanska medborgarskap. Detta innebar alltså två historiska milstolpar för adopterade.

”Follow the money” är ett klassiskt uttryck, som också är en röd tråd i den strukturella kritik som förs mot att adoptionsindustrin drivs av privata aktörer och profit. Den strukturella kritiken innefattar också kritik kopplat till postkolonialism och eurocentrism som i förlängningen understödjer Koreas ignorering av att försöka skapa ett fungerande välfärdssystem för alla.

Adoptionskritik och allt fler alternativa berättelser är tillsammans byggstenar i ett långsamt skapande av ett alternativt adoptionsnarrativ. Det är ett narrativ jag själv upplever som mer mångfacetterat, komplext, verkligt och som sprunget ur ett autentiskt barnperspektiv. I denna uppsats analyseras några av de berättelser tillhörande en artikelserie i en koreansk feministisk tidning, skriven av nio adopterade kvinnor som ur sina adoptionserfarenheter återger sina egna berättelser.

1.2 Syfte och frågeställning

Jag har för avsikt att i denna uppsats undersöka *hur* nio adopterade kvinnor i en artikelserie publicerad i en feministisk tidskrift i Korea, erbjuder alternativa narrativ och därigenom motstånd till rådande narrativ och strukturer gällande adoption, genom att artikulera alternativa berättelser sprungna ur egna erfarenheter och analyser. De här alternativa berättelserna analyseras med hjälp av begreppet *rekulturation* (Baden, Treweeke & Ahluwalia, 2012). Rekulturation är ett begrepp som beskriver olika processer, faser och utfall kopplade till den adopterades återtagande av sin födelsekultur och ger alternativ förståelse för de adopterades processer i att närma sig sitt födelseland (närmare förklarat under teoretiskt ramverk). Rekulturation sker genom de olika *göranden* som den adopterade förmedlar i sina narrativ och innebär att den adopterade återtar viktiga kulturella och identitetsskapande markörer i sin födelsekultur. Göranden förstås som fortlöpande processer, snarare än aktiva handlingar, även om dessa kan ingå i ett så kallat görande.

Syftet med studien är att synliggöra ett underifrånperspektiv på adoption, dvs ett perspektiv som utgår från de adopterades erfarenheter. Mitt material gör det möjligt att frånga en

enkelspårig bild av adoption och bidrar till att bilden av och diskussionen kring adoption blir mer nyanserad och mer komplex. Berättelserna synliggör förutsättningar för adopterades agentskap som politiska subjekt. Med hjälp av rekulturationsbegreppet, andra relevanta begrepp och min egen erfarenhet av att vara internationellt (transnationellt) och transrasialt adopterad, vill jag synliggöra de alternativa narrativ som artikelserien erbjuder. Genom att analysera berättelserna utifrån att de uttrycker processer av rekulturation, ges möjligheter att förstå de adopterades göranden i att återta den egna kulturen och därmed bidra till att stärka och synliggöra dessa kvinnors alternativa berättelser.

Frågeställningarna nedan kommer att guida den här studien:

- Vilka alternativa berättelser formuleras av författarna?
- Vilka göranden formulerar författarna som grupp som centrala för att skapa alternativa berättelser?
- Hur kan dessa göranden i att närma sig sitt födelseland och födelsekultur förstås via begreppet rekulturation?

1.3 Forskningsfältet

Adoptionsrelaterad forskning har skett i skilda discipliner och med olika ansatser. Inom fältet "Adoption studies" har det varit vanligt att studera relationen mellan arv och miljö genom att studera adopterade barn, något som överlappar med forskning på tvillingar. Adoptionsforskningen har berört ämnen som antisocialt beteende (Rhee & Waldman, 2002), bipolaritet (Smoller & Finn, 2003) och kriminalitet (Bohman, 1996). Forskare inom det psykologiska och socialvetenskapliga fältet har intresserat sig för adopterade barn med särskilda behov (Graze & Rosenthal, 1993) och sambandet mellan ålder vid adoption och senare prestationer i vuxen ålder (Rushton & Dance, 2006). Ekonomer har belyst hur bidrag kan underlätta adoption (Hansen 2007). Andra forskare har intresserat sig för processer av socialisation och identitetsskapande genom att studera hur adoptivföräldrar kommunicerar adoption, ras, kön och klass med sina adopterade barn (Galvin, 2003). Harrigan (2010) studerade hur adoptivmödrar berättade om adoption för sina internationellt adopterade barn. Det visade sig

att mödrarna ville ge barnen en positiv bild av adoption, förmedla en komplett historia och undvika att barnen fantiserade om sina adoptioner.

Den kritiska forskningen har uppmärksammat internationella adoptioner i ljuset av global ojämlikhet (Marre & Briggs, 2009) och social ojämlikhet (Hollingsworth, 2003). Internationella adoptioner har studerats utifrån att de är ett uttryck för utnyttjandet av kvinnor och barn i utvecklingsländer (Herrmann & Kasper, 1992). I forskning om internationella adoptioner från Sydkorea har Oh (2015) belyst hur USA adopterade barn från Korea efter Koreakriget. Hon visar att även om Korea inte var det första landet som adopterade bort sina barn så var Korea det första land som på ett systematiskt sätt organiserade för adoptioner till USA.

I den svenska forskningen har Irhammar och Cederblad (2006) i en longitudinell undersökning studerat identitet och psykisk hälsa hos en grupp utlandsfödda adopterade. Även Martinell Barfoeds avhandling är ett bidrag inom svensk kontext och analyserar adopterades sätt att beskriva sin egen adoptionsberättelse i relation till de mediala diskurser och storylines som finns tillgängliga. Hon fann att dessa storylines och även använt språkbruk också återfinns i, formar och begränsar adopterades egna livsberättelser (Martinell Barfoed 2008, s 8). Barfoed (s 110-114) gör en kartläggning över hur diskurserna som hon kallar för "adoption som problem" och "adoption som lösning", varav den senare har vuxit fram under ett adoptionspositivt 1900-tal, men som under tidigt 2000-tal började utmanas av en adoptionskritisk diskurs framdriven av internationellt adopterade och som utgick från ett strukturellt perspektiv. I korthet såg det strukturella perspektivet internationell adoption som ett globalt migrationsfenomen snarare än en fråga om reproduktion (Martinell Barfoed 2008, s 111). Detta strukturella perspektivet är återkommande i denna studies material, men som Martinell Barfoed inte stöter på hos sina intervjuobjekt.

Em Andersson (2008, då Malinda Andersson) undersöker internationellt adopterade som social kategori och hur denna kategori framställs i statliga utredningar. Andersson (2008, s 71) menar att det är relevant att kontinuerligt undersöka hur internationellt adopterade framställs och förstås som grupp, då detta dels är av vikt för de som blir påverkade av kategoriseringen men hen betonar även vikten av att exponera kategoriseringsprocesserna då dessa medverkar till att strukturera samhället. Hen uppmärksammar bland annat att internationellt adopterade som grupp

förväntas påvisa både psykologiska och sociala problem och att separationen i tidigt stadium uppfattas skapa en permanent brist som adopterade ägnar hela livet åt att reparera genom att upprätthålla en anknytning till sitt ursprung (Andersson 2008, s 72). Andersson kritiserar inte social kategorisering i-sig, men menar att denna bild ställer frågan om nationell tillhörighet på sin spets. Andersson finner att den adopterade tilldelas en identitet främst tillhörande sitt ursprungsland vilket får essentialistiska och statiska följder för den adopterades subjektskap. Detta är någonting som Andersson också menar skapar en ojämlig syn på denna familjeform (s 73).

Hübinettes artikel "Korean adoption history" återfinns i Eleana Kims antologi "Community. Guide to Korea for overseas adopted Koreans" (2004). Artikeln är framtagen för den Korea-adopterade diasporan och ger en övergripande historisk bild av adoption som praktik i Korea. Jag har valt att belysa detta bidrag till forskningsfältet då det är viktigt för att kunna förstå vilken kontext denna studies berättelser befinner sig i samt visar på det intresse och behov som finns kring att adopterade lär sig om sin egen historia. Hübinette beskriver i relation till Koreas historia och Koreakriget hur adoptionsindustrin i sin nuvarande form relateras till de kristna fundamentalisterna Harry och Bertha Holt (2004, s 3), vilket nämnts i bakgrunden. Hübinette återger hur denna organisation snabbt växte till Koreas och en av världens mest väletablerade adoptionsbyråer och var en drivande kraft i att möjliggöra så kallade fullmaktsadoptioner (2004, s 4) som innebar att adoptionerna kunde genomföras snabbare, att adoptivföräldrar som tidigare blivit nekade blev godkända, samt att kristna par prioriterades. Dessa fullmaktsadoptioner gjorde att de tilltänkta adoptivföräldrarna inte behövde åka och hämta sina barn utan de skickades med eskort till sitt nya land. Hübinettes beskriver även att ekonomiskt välstånd har prioriterats framför omhändertagandet av landets barn (2004, s 11) och att adopterbara barn använts som bytesvaluta i skapandet av goda internationella relationer (2004, s 9). Hübinette belyser det motstånd som funnits mot adoptionsindustrins framfart som menade att adoption som praktik skapade understimulans av skapandet av Koreas sociala nätverk (2004, s 8), någonting som än idag slår hårt mot just ogifta mödrar och fortsätter att bana väg för ständig tillgång på adopterbara barn (2004, s 8, 10, 11).

Som visas ovan har forskare intresserat sig för adoptioner utifrån att belysa risker i barns utveckling och beteende, utifrån socialisationsprocesser ur föräldrars perspektiv, och utifrån strukturella och globala förhållanden. Mer sällan har forskare tagit de adopterades egna röster i beaktande och det är också ett ämne som sällan prioriterats inom det genusvetenskapliga fältet. Denna studiens bidrag till forskningsfältet om adoption är att genom rekulturationsbegreppet synliggöra adopterade kvinnors alternativa berättelser.

2 Metod

2.1 Material

Hösten 2018 bodde jag i Sydkorea och studerade koreanska på heltid. En vän som också är adopterad lade upp en länk på sociala medier till en artikel hon precis hade skrivit. Jag skummade först bara kort igenom den, men eftersom den talade till mig sparade jag länken för senare djupdykning. Hennes artikel skulle visa sig vara del i en artikelserie publicerad i den nätbaserade, koreanska och feministiska tidningen ILDA. Artikelserien hette ”Listening to the experiences of overseas adoptee women”, och intresset för att använda serien i min kandidatuppsats väcktes. Att ”lyssna” var precis det jag ville göra i denna studie.

Artiklarna publicerades under senare delen av 2018 och jag anser artiklarna vara ytterst aktuella när det kommer till det globala samtalet om adoption idag. Det faktum att de är publicerade i en koreansk tidning och därmed publicerade i ett av världens mest etablerade sändarländer av så kallat adopterbara barn, är oerhört betydande för det komplexa samtalet. Så här lyder redaktörens introduktion till artikelserien:

South Korea has a long history of sending its children abroad for adoption. The issue of overseas adoption is connected to issues of women’s and children’s rights, poverty and discrimination, and race and migration. By listening to the voices of women who grew up in other societies and then returned to the country of their birth, Ilda hopes to hear their experiences and the messages they hold for Korean society. This series is supported by the Korea Press Foundation’s Press Promotion Fund. (ILDA 2018)

Redaktörens introduktion pekar på att adoption är förbundet med kvinnors och barns rättigheter, fattigdom och diskriminering, ras och migration. Hen poängterar vikten av att lyssna på de bortadopterade kvinnornas egna berättelser och deras budskap till det koreanska samhället.

Jag valde att analysera artikelserien i sin helhet à nio artiklar i varierande längd. Var artikel innehöll allt ifrån strax över 2000 ord till strax under 4000 ord och det fanns ingen given disposition utan artiklarna var personligt utformade efter den adopterades röst. Artiklarna är alltså skrivna på engelska, och översatta till koreanska för att publiceras på båda språken. ILDA i sin helhet ges ut på både engelska och koreanska, vilket inte är helt ovanligt. Min upplevelse är att engelskan ses som Koreas nyckel till resten av världen och med en stor befolkningsandel som emigrerat, frivilligt eller ej, finns det internationellt intresse för den koreanska samtiden. Nedan sammanfattar jag kort de nio artiklarna.

H.S.

H.S. vittnar om hur hennes adopterade, koreanska och queera tillhörighet har och fortsätter att påverka och engagera henne. Hon berättar om ett konstant arbete och längtan efter ett förändringens Korea som skulle erkänna sina adopterade, ett slut på internationella adoptioner och ett Korea som skulle omfamna olikheter.

Hana

Hana återger ambivalensen i att navigera förväntningar om att resa tillbaka till sitt födelseland och om hur dessa internaliserade förväntningar, om att resa tillbaka och vara nöjd eller hitta sig själv, inte var sanna. Istället ledde de till åtta år av resor fram och tillbaka mellan Korea och Australien innan hon bestämde sig för att göra den stora flytten tillbaka till Korea. Hana skriver om att finna adoptee community och tillhörighet och om att fränkopplas från sitt liv i Australien.

Laura

Laura beskriver hur poesin blev en bro i närmandet av sitt födelseland, där hon även via poesin fann "chosen family". Poesin blev också ett avtryck hon lämnade efter sig när hon lämnade Korea. Hon beskriver hur hennes engagemang för adopterade och ogifta mödrar

sammankopplade dessa två grupperna i en gemensam poesisamling, och förmedlar vad den länken kan betyda, för barnet, modern och moderlandet.

Kristin

Kristin beskriver en uppväxt i ett fattigare och mer multikulturellt community än vad majoriteten av Korea-adopterade generellt växer upp i. Hon fann tidigt en stark gemenskap med immigranter och identifierar fortfarande starkt med dem. Hennes status i Korea benämner hon som “returned migrant”.

Chaelee

Chaelees berättelse är skriven som flera mindre noveller och denna artikel återger utdrag ur Chaelees möte med Korea och hennes första-mamma. Vi får inblick i flera “komma-ut” men även “gå-in-i” processer - utforskandet av kärleken till en annan kvinna, koreanskheten och att förhålla sig till två familjer.

Mee Joo

Mee Joo är en av dem i författarskaran som varit längst i Korea och som också fortfarande är bosatt där. Hon beskriver hur det är att leva som adopterad, vara gift med en adopterad, och vara förälder som adopterad i Korea. Hon skriver också om sitt långtgående arbete och engagemang för adopterades psykiska hälsa och mående.

kim

kim skriver om betydelsefulla utdrag ur sin tid i Korea. Hennes ord beskriver en mångbottnad verklighet i ett givande och tagande i relationsbyggandet med Korea och sina biologiska rötter, men också hur tillhörighet ser ut.

Julayne

Julayne skriver om hur community och organisering med andra likasinnade adopterade blev hennes så kallade post adoption service (PSA). Hon för fram stark kritik, både känslomässig och strukturell, emot internationell adoption.

kimura

Som en av pionjärerna av återvändare till Korea skriver kimura om vad som ledde till hennes engagemang och arbete för att förändra synen på adopterade och för att uppmärksamma det system som försatte och fortfarande försätter föräldrar och barn i separation.

2.2 Metodologiskt resonemang

I denna uppsats utgår jag från författarnas subjektskap och agens då levda erfarenheter och kroppsligt förankrade upplevelser uttrycks i berättelserna. Jag ser även till nödvändigheten av att författarna navigerar och behöver hantera olika diskurser rörande adoption, liksom att de själva är medskapare i diskurser rörande adoption. Författarnas upplevelser, berättelser och ord blir drivande i studien då minoriteters (här; adopterade personers) förkroppsligande erfarenheter erbjuder tillgång till en epistemologiskt privilegierad position enligt Harding (2004, s 7) och alltså har tillgång till att lokalisera förtryckande maktstrukturer som påverkar deras egna liv.

Att jag vill synliggöra ett metodologiskt resonemang grundar sig i att adopterade är långt ifrån en enhetlig kategori. Adopterade delar vissa erfarenheter, men har även erfarenheter som är ytterst individuella. Majoriteten av internationellt adopterade delar erfarenheten av att växa upp i ett vitt majoritetssamhälle och att behöva navigera västvärldens normer och strukturella system. Dessa strukturer berör olika adopterade individer mer eller mindre, sannolikt beroende av kön, typ av rasifiering, ekonomiska förutsättningar, sexuell läggning eller eventuellt funktionsvariationer som anses mer eller mindre "gångbara" i det berörda adoptivlandet. De här kvinnorna i utvald artikelserie bör alltså ses som en mångfacetterad skara, komplexa och särskilda som individer, men vars berättelser sida vid sida stärker varandra.

Eftersom jag som adopterad individ befann mig i mitten av den här studien, fann jag det komplicerat och stundtals motsägelsefullt att försöka förhålla mig till en klippt och skuren epistemologiskt trogen metod. Detta gjorde att jag sökte stöd i begreppet *diffraction*, vilket gav en mer komplex och mångsidig positionering för mig som adopterad och innehavande av forskarposition. I denna studie har diffraction fungerat som ett metodologiskt förhållningssätt för att synliggöra olika framträdande mönster genom diffractionsprocesser av ständig förgrunds- och

bakgrundsförskjutning (Lykke 2005, s 173). Denna ansats exponerade förnyande analytiska processer som visade på artiklarnas komplexitet - en nödvändig beståndsdel för att skapa en ny och mer mångfacetterad förståelse. Lykke (2005, s 173) menar att diffraktion är ytterst användbart som ett kritiskt analysredskap inom feministisk och genusvetenskaplig forskning när det kommer till analyser av förändringar och dynamiska processer som verkar för ett emancipatoriskt syfte. I denna studie har alltså det empiriska materialets innebörder tolkats och tolkningarna har prövats via teoretiska begrepp genom att olika perspektiv använts för att förstå författarnas utsagor.

Även betydelsen av den kroppsliga förankringen berör min position i denna studie. Som både forskare och adopterad relaterar jag till bell hooks begrepp *outsider within*. Begreppet definieras som att de minoriteter vars egenintressen och perspektiv befinner sig i marginaliteten p.g.a. förtryckande maktstrukturer, borde använda just marginalen som en plats för motstånd och radikal förändring (hooks 1989, s 23). Att gå sin egen sannings ärenden är en mening jag tar med mig i min akademiska närvaro och intar en plats bland adopterades bidrag som motstånd mot hegemoniska adoptionsnarrativ.

Metodmässigt inspirerade främst Malin Wreders (2007) exempel, där hon analyserar textmaterial i form av öppna svar med varierande innehåll och längd, vilka lämnats i samband med en enkätundersökning. Hon landar i en diskursteoretiskt inspirerad metod (s 30) där hennes analys fokuserade på innehållet och på den verklighet som framträdde och konstruerades (s 33).

Wreder (2007, s 34) närmade sig textmaterialet genom att betrakta svaren som *utsagor*, vilka i Michel Foucaults mening är självständiga analysobjekt, dvs. någonting som människan skapar, använder, omformulerar och byter ut. Var utsaga möjliggörs och blir till via en rad praktiker, samtidigt som utsagorna också verkar producerande. Flera utsagor som rör samma område skulle därmed kunna utgöra en diskurs, vari denna rad av procedurer skapar inkluderande och exkluderande, möjliggörande och omöjliggörande/hindrande osv. vilket är avgörande i uppkomsten och produktionen av en diskurs (Wreder 2007, s 34). Genom att betrakta mina artiklar som utsagor, legitimeras varje artikel för sig och ger tyngd till varje enskild författares röst och erfarenhet.

2.3 Mitt tillvägagångssätt

Tidigare hade jag som sagt skummat igenom åtminstone en av artiklarna, men även läst rubriker och förstått att artikelserien var en betydelsefull resurs i att synliggöra adopterades egna berättelser och alternativa narrativ till dominerande diskurser kring adoption. När det var dags satte jag mig ned med mitt material i lugn och ro för att läsa artiklarna genom filtret av uppsatsens syftet: att lyfta ett underifrånperspektiv. Det är ett moment som nästintill är synonymt med att läsa genom filtret av mina egna erfarenheter, förförståelse och kunskaper kring adoption.

I denna första läsning ville jag med nyfiket sinne se vad det var som stod ut och läsa texterna för att låta dem guida mig till relevanta analytiska centrum kring alternativa berättelser och narrativ. Fanns det en röd tråd som band samman artiklarna? I denna första läsning visade sig *görandet* vara ett intressant motstånd och en röd tråd. Just görande som begrepp mejslades fram ur författarnas berättelser kring olika händelser, beslut och skeenden. Jag förstod dessa som tillhörande ett kontinuum av processer vilka skedde *ur* och *från* de adopterade snarare än att vara isolerade aktiva handlingar av adopterade. Dessa fortlöpande processer, som jag menar att ett görande innebär, speglar även rekulturationens rörelse och förflyttning genom de alternativa berättelser som analyseras här.

Rekulturation sker genom de olika göranden som de adopterade förmedlar i sina narrativ och innebär att de återtar viktiga kulturella och identitetsskapande markörer från sin födelsekultur. Göranden förstås som fortlöpande processer, snarare än aktiva handlingar, även om dessa kan ingå i ett så kallat görande. På så sätt har jag använt diffraktion som tillvägagångssätt för hur teoretiska begrepp och empiriska utsagor sammanflätas i processer (Lykke 2005, s 171-173), där jag tillåts "vandra" in och ut ur olika positioner och synvinklar.

I den andra läsningen återvände jag till ett moment i Wreders (2007, s 36) metod, där hon konstruerat en analysmodell i tre steg. Översatt till min uppsats fungerade analysmodellen som en arbetsguide med vägledande uppgifter. Jag beskriver uppsatsens tre steg nedan.

Uppgiften i det första steget i studiens analysmodell löd såhär: identifiera de göranden i författarnas artiklar som berättelserna centreras kring. Jag följde textraderna med pennan, kodade och selekterade olika teman av olika göranden. För att djupdyka i dessa göranden och utforska den förförståelse jag besatt, började jag att flödesskriva under varje görande jag stötte på; vad var

det författarna förmedlade i varje görande och vad sa de mig? Hur relaterade jag det kontextuellt? Och vilka spår ansåg jag i den stunden vara av relevans att skriftligen språka vidare kring? I flödesskrivningen relaterade jag som adopterad till utsattheten av att bli granskad och analyserad. Det är en alltför vanlig känsla av orättvisa och objektifiering som inte bara har satt tonen för denna uppsats syfte, utan också betonat vikten av att aktivt lyssna inåt på magkänslan och inta en analytiskt kritisk hållning som kan driva uppsatsen att tjäna ett stärkande syfte för adopterade. I detta skede speglade jag Hemmings (2012, s 158) teorier kring *affekt* som ett känslomässigt tillstånd samt väsentligt element i att hitta gemensamma beröringspunkter för förändring. Under denna fas var det viktigt för mig att låta läsningen, kodningen och flödesskrivningen vara en process som fick ta tid. Allteftersom artiklarna blev färdigkodade vävdes också texterna ihop och görandena försattes i bredare kontexter.

Uppgiften i det andra steget: reducera antalet teman till övergripande göranden och knyt an till rekulturationsbegreppet. I detta steg analyserade jag de ca 30 teman på olika göranden som processen i steg 1 hade resulterat i till fyra signifikanta görande som kunde förstås inom ramarna för begreppet rekulturation och som utmärkte sig som övergripande; Att berätta – kollektivt vittnesmål, Att återvända och viljan att stanna – en diskursiv omöjlighet, Att återta – de-assimilation och att ta tillbaka något som var ”mitt”, Att skriva sin egen historia – vikten av synlighet och validering. Detta steg innebar alltså en reducering till fyra signifikanta göranden med hjälp av rekulturationsbegreppet.

I det tredje steget var uppgiften att: bredda analysen och utforma ett kompletterande analytiskt ramverk, då jag först i detta skede kunde se vad författarnas berättelser uttryckte samt hitta de analytiska centrum som var relevanta för varje övergripande görande. Jag ville beskriva och undersöka författarnas övergripande göranden genom förståelsen av görande som uttryck för rekulturation. De kompletterande begreppen skulle säkerställa ett synliggörande av de alternativa berättelser som framträtt i denna studiens analys.

2.4 Reflektioner och etiska överväganden

Min akademiska tillhörighet och som forskare i denna kontext ger mig en position av makt. Den här positionen vilken jag balanserar tillsammans med min tillhörighet som adopterad, gör att jag

vandrar in och ut ur olika positioneringar och vinklar. Transparensen kring min egen förförståelse, som är någonting som jag hoppas framkommer genom hela uppsatsen och vilket jag motiverar på flera ställen, har gett en värdefull dimension till den här studien.

Exempelvis kan min förförståelse för studiens ämne säga mig att ordval, språkbruk och att öppna och stänga olika dörrar till ämnet, är beroende av vem det är en som adopterad talar till. Det tåls alltså att understrykas att detta är artiklar som är publicerade inom koreansk feministisk kontext och därför måste vissa kulturella och historiska aspekter tas i beaktande under författandet. Hade de publicerats i en europeisk eller amerikansk kontext hade innehållet eventuellt sett annorlunda ut. Författarna är uppvuxna i USA, Europa samt Australien och har med sig sina olika kulturella erfarenheter, någonting som såklart kan färga vad de valt att föra fram i artiklarna.

När jag väl hade bestämt mig för detta uppsatsämne pratade jag med min vän vars artikel jag stött på i sociala medier och frågade, med etiska riktlinjer i bakhuvudet, om artikelserien. Hon hade även yrkesmässig koppling till ILDA som översättare, och informerade om att både tidningen och författarna hade drivit på för att artiklarna skulle få så bred spridning som möjligt och att det bara vore positivt om de fick spridning på fler sätt, speciellt via en annan adopterad. Med det kände jag tilltro till min frihet att använda materialet i min uppsats, men också en säkerhet i att jag använde materialet på ett etiskt hållbart sätt med respekt för författarna. Trots detta har jag resonerat i olika vändor kring att återge namn, titlar eller dylikt från artiklarna eller ej. Resonemangen rörde viljan att framhäva den kollektiva rösten, detta då många adopterade lever i separation från varandra som grupp och att speciellt adoptionskritiska röster lätt avfärdas som någonting personligt och kopplat till den enskilde individen. Då jag landade i benämningen *vittnesmål*, förkroppsligades utsagorna och gav tyngd till orden. Med förståelse för berättelserna som vittnesmål, blev det tydligt att det var av vikt att framhäva individerna bakom texterna och att individualiteten inte behövde underminera tyngden av deras samlade vittnesmål, utan snarare verka stärkande.

Förutom ovan beskrivna reflektioner så är slutligen valet att skriva uppsatsen på svenska inte ett drag som kommer att bredda samtalet kring adoption och ger därtill varken författarna eller någon utanför den svenska kontexten möjlighet att ta del av min studie, vilket hade varit

önskvärt när det kommer till etiska aspekter. Mina övervägningar har trots detta fallit på att hålla mig till den svenska språket, dels på grund av tilliten till min väns uppmuntran att använda materialet och med tyngd på studiens begränsning och tidsram.

3 Teoretiskt ramverk

I denna studie lät jag materialet tala. Det är ett drag som även speglas i detta avsnitt. Med syftet att synliggöra författarnas alternativa berättelser samt genom rekulturationsprocesser förstå de göranden som artiklarna speglade, utökades analysen med teoretiska begrepp för att kunna göra kompletterande analytiska nedslag. Nedan beskrivs rekulturation samt de kompletterande begrepp som använts.

3.1 Rekulturation

Studiens huvudsakliga begrepp är *reculturation* (fortsatt rekulturation, min översättning). Baden (2012) menar att den terminologi som finns tillgänglig för att beskriva kulturell identifikation och förändringar inte är adekvat när det kommer till att beskriva transrasialt och internationellt adopterades återtagande av sin födelsekultur. Därmed introducerar de i artikeln *Reclaiming Culture* begreppet rekulturation som innefattar ett kompatibelt språk för att kunna föra adekvata resonemang när det kommer till adopterades koppling till sin födelse- och adoptivkultur.

Begreppet tar hänsyn till adopterades livsvillkor, såsom att majoriteten av adoptivföräldrar till transrasialt adopterade är vita, att två tredjedelar av transrasialt adopterade inte identifierar sig med sin egen rasifiering samt att forskning visar att 78% av Korea-adopterade i USA visar att de någon gång har trott att de var vita eller velat vara vita som barn. Samma forskning visade därtill att en majoritet av dessa 78% var lockade att undersöka sitt etniska ursprung och att skifta sin rasiala identitet för att matcha sitt asiatiska ursprung (Baden, Treweeke och Ahluwalia 2012, s 387). I relation till vad som blivit förlorat eller offrat i processen av adoption, så menar Baden, Treweeke och Ahluwalia (2012, s 388) även att flertalet adopterade, om än i olika grad, kommer att aktivt återta eller åter-assimileras in i sin födelsekultur. De ser även att deltagandet i återresor och att flytta till sitt födelseland i sig inte

leder till åter-assimilation, utan ser det snarare som handlingar kopplade till återtagande (reclaiming) av förlorad födelsekultur (Baden, Treweeke och Ahluwalia. 2012, s 388).

Baden, Treweeke och Ahluwalia (2012, s 391-392) beskriver rekulturationens sex faser, där språket används som referensram för att visa hur den adopterade, innan adoption, befinner sig i en kulturell tillhörighet och förståelse, vilken förändras i processer av *kulturell assimilation* då den adopterade blir placerad hos sin adoptivfamilj.

Rekulturationen inbegriper alltså faserna av att; 1: födas in i en kultur, 2: separeras från sin första familj, 3: förlora sin födelsekultur och påbörja assimilation vid ankomst till adoptivfamiljen, 4: migrera till ett nytt land och möta rasism, 5: snabbt assimileras p.g.a. avsaknad av kontakt till sin födelsekultur. Rekulturationens första fem steg är förutsättningar för processen som sådan, men i den sista och 6:e fasen blir rekulturationen en medveten process. Den 6:e fasen sker ofta då den adopterade når vuxen ålder och hen inte längre är skyddad av sina adoptivföräldrars vita alibi och privilegier och därmed exponeras för sin födelsekultur (Baden, Treweeke och Ahluwalia 2012, s 393).

Tabell 1. Angreppssätt vid rekulturation.	
Utbildning	Utbildning i form av kunskap om sitt födelselands historia och kultur kan innebära att söka sig till litteratur om eller skriven av personer från sitt födelseland eller söka sig till kunskap om andra kulturella markörer så som språk, traditionella instrument osv.
Erfarenhet	Att ha en upplevelse-baserat angreppssätt innebär att söka sig till sammanhang utanför den kunskapsbaserade förståelsen för sin födelsekultur. Där till exempel återresor och umgänge med medlemmar från den adopterades födelsekultur erbjuder nya erfarenheter och förståelser.
Omslutelse	Att flytta till sitt födelseland kan t.ex. vara ett sätt att omslutas av eller fördjupa sig i sin födelsekultur. Att omsluta sig av sin födelsekultur är ett sätt att genom levda erfarenheter angripa procedurerna för rekulturation.

Baden, Treweeke och Ahluwalia (2012, s 393-394) menar att rekulturation främst bemöts genom tre olika angreppssätt för att återta kultur: *education*, *experience* och *immersion* (fortsatt

utbildning, erfarenhet respektive omslutelse, min översättning). I tabell 1 ovan sammanfattar jag de tre olika angreppssätten.

Då den adopterade rör sig mellan rekulturationens olika faser och angreppssätt, vilket bör understrykas inte nödvändigtvis sker i linjär ordning eller genom alla faser, så finns flera möjliga utfall. I tabell 2 nedan beskriver jag de olika möjliga utfall som Baden, Treweeke och Ahluwalia identifierat (2012, s 393-394) (min översättning):

Tabell 2. Möjliga utfall av rekulturation.	
Adopterad-kultur	Adopterade känner att de varken identifierar med sin födelsekultur eller med sin adoptivkultur och identifierar istället primärt som adopterade och förknippar sig främst med andra adopterade.
Återtagen kultur	Adopterade omsluter sig av sin födelsekultur. De har förmågan att "passera" och på ett autentiskt, kompetent och skickligt sätt medverka i sin födelsekultur.
Bikulturell	Adopterade identifierar med sin vita adoptivkultur som de assimilerats in i och med de amerikaner som delar deras etniska tillhörighet (t.ex. Asian-American).
Assimilerad kultur	Adopterade fortsätter att assimileras i sin uppväxt- och adoptivkultur (dvs. vita kultur) och försöker därmed hålla fast vid sin privilegierade vita status.
Kombinerad kultur	Adopterade identifierar med en kombination av ovanstående.

De möjliga utfall som beskrivs i tabell 2 utgör en matnyttig fördjupning men är inte fokus i denna studie. Fokus faller här på de adopterades rekulturationsprocesser och de tre angreppssätt som nämns i tabell 1.

Rekulturation som begrepp och analysverktyg synliggör den adopterade individens vinster och förluster i processerna av adoption, samt visar på hur den adopterade tvingas in i assimilering men också gör medvetna och omedvetna val när det kommer till rekulturation (Baden, Treweeke & Ahluwalia 2012, s 397). För att bättre förstå de göranden som utspelar sig i texterna används *affekt* och *tillhörighet* som kompletterande begrepp till rekulturation.

3.2 Affekt och affektiv solidaritet

Bränström Öhman et al. (2011, s 9-10) redogör för hur *känslor*, *emotioner* och *affekt* utgör ett nytt forskningsfält som växt fram under 2000-talet. Det kan vara relevant att särskilja dessa tre tillstånd för att fullt förstå hur forskningsfältet definieras. Känslor syftar till hur en subjektiv fysisk och psykisk upplevelse känns - att känna sig ledsen eller glad medan emotioner beskrivs som ett tillstånd med historisk och social förankring, som exempelvis sorg, kärlek och skam (Bränström Öhman et al. 2011, s 11). Det kompletterande begreppet affekt, vilket är det begrepp jag använder mig av i min analys, rör sig bortom det språkliga och kan förstås som ett kroppsligt tillstånd. Bränström Öhman et al. (2011, s 10) poängterar att affekt används i flertalet olika betydelser. De skriver vidare att affektbegreppet beskriver ett slags kroppsligt tillstånd som syftar på en fysiologisk upplevelse av varierande intensitet som inte nödvändigtvis går att formulera inom språkliga ramar. Affekt handlar om kroppens interaktiva förmåga; att påverka och påverkas.

I relation till det feministiska transformativa projektet spinner Hemmings (2012) vidare på affektbegreppets användningsområde och förståelse i en strävan efter *affektiv solidaritet*. Hemmings (2012, s 157) menar att ett kroppsligt tillstånd av affektiv dissonans kan innebära ett kroppsligt tillstånd av intensiv frustration och känslan av orättvisa, men kan också leda till en vilja att åtgärda det som skaver och att skapa rättvisa. Hon lyfter vidare den potential som affekt besitter i att skapa starka allianser som bygger på samförstånd, solidaritet och empati. I argumentationen för känslors betydelse och potential för hur individer kan avancera från affektiv dissonans till affektiv solidaritet, refererar Hemmings (2012, s 150) till Sara Ahmeds vidhållande av vrede som vikt i att organisera sig samt Rosi Braidottis mening om att passion är hjärtat i feministiska transformativa projekt.

Hemmings beskriver alltså affekt som ett kroppsligt tillstånd som har potential att nå ut individer emellan för att hitta gemensamma beröringspunkter och är en tillgång och drivkraft, och i vissa fall rentav en förutsättning, när det kommer till att skapa samverkan för förändring.

3.3 Tillhörighet

Yuval-Davis redogör för begreppet *belonging* (fortsatt tillhörighet) i artikeln “Belonging and the Politics of Belonging” (Yuval-Davis 2006). Hon menar att tillhörighet handlar om emotionell samhörighet, känslan av att vara “hemma” och att känna sig trygg. Tillhörighet tenderar att normaliseras och artikuleras och politiseras då tillhörigheten är under hot (Yuval-Davis 2006, s 197). Hon beskriver tre analytiska nivåer som begreppet tillhörighet bör förstås genom (2006, s 199).

Den första nivån handlar om *sociala positioner*, såsom klass-, köns- och rasial tillhörighet (Yuval-Davis 2006, s 199). Olika sociala positioner medför olika maktpositioner, vilka varierar historiskt över tid och rum. Yuval-Davis (2006, s 200-201) understryker att ett intersektionellt perspektiv är avgörande för en adekvat diskussion om begreppet tillhörighet av, förenklat, tre övergripande skäl: att det inte går att tillhöra endast en social position, att sociala positioner inte kan adderas utan snarare samspelar (det är t.e.x skillnad att vara kvinna om du är vit eller rasifieras, medel- eller arbetarklass) vilket också påverkar maktpositioner, och för att sociala positioner är komplexa i sina uppdelningar. Hon menar också att eftersom människor är olika förmögna att se andras sociala positioner (beroende av egna sociala positioner och miljöer), så är dessa sociala uppdelningar och konstruktioner nödvändiga (Yuval-Davis 2006, s 201).

Den andra nivån handlar om individers *identifiering och emotionella förankring* till specifika grupper. Här börjar Yuval-Davis med att poängtera att identiteter består av och kan förstås via narrativ, alltså de historier som exempelvis familjer, ett folk eller en nation berättar om och om igen och vilka kan variera över tid. Hon fortsätter sedan med att fördjupa och bredda en kognitiv förståelse av tillhörighet med att tillhörighet också bör ses i ljuset av emotionella investeringar och en längtan om samhörighet - en konstant process om “being and becoming, belonging and longing to belong” (Yuval-Davis 2006, s 202). Tillhörighet har en performativ natur, där repetitiva processer sammanlänkar individ och kollektivt beteende, någonting som är avgörande i att skapa emotionell samhörighet (Yuval-Davis 2006, s 203).

Nivå tre diskuterar hur individens tillhörighet granskas via *etiska och politiska värdesystem* och hur individer använder dessa ramar för att bedöma andra och sig själva utifrån dessa system.

Eftersom materialet i denna studie består av narrativ som till stor del beskriver just processer av emotionell förankring och längtan efter tillhörighet har jag utifrån mina forskningsfrågor valt att fokusera på Yuval-Davis andra nivå, individuell identifiering och emotionell förankring.

4 Analys och resultat

I relation till rekulturationens sex faser så utgår jag från att samtliga författare passerat den sista fasen och i texterna beskrivs olika angreppssätt för rekulturation. Jag förstår artiklarna i sig som alternativa narrativ, då dessa berättelser inte är tonsättande i dominerande narrativ om adoption. I och med denna förståelse blir rekulturationsprocessen och författarnas göranden i stort ett motstånd mot dominerande berättelser.

I analysavsnittet nedan redovisar jag de fyra övergripande göranden som varit utmärkande i författarnas alternativa berättelser och för resonemang för hur de kan förstås via rekulturationsprocesser. Det första görandet "Att berätta - kollektiva vittnesmål" framhäver vikten av berättelsernas existens och hur berättelserna även synliggör ett språkligt motstånd mot rådande normer. Det andra görandet "Att återvända och viljan att stanna - en diskursiv omöjlighet" diskuterar de diskursiva hinder som kan begränsa adopterade i en rekultureringsprocess. Det tredje görandet "Att återta - de-assimilation och att ta tillbaka något som var "mitt"", behandlar de processer som ekar i rekulturationsbegreppet om att återta (reclaim) t.ex. språk och sammanhang och synliggör också utsattheten som det kan innebära. I det fjärde och sista görandet "Att skriva sin egen historia - vikten av synlighet och validering", analyseras artiklarnas berättelser om organisering, varpå historieskrivning framhävs som motstånd till ett enkelspårigt narrativ, men också som en process för att underlätta och stärka adopterades rekulturationsprocesser.

4.1 Att berätta - kollektiva vittnesmål

Det görande som slår mig allra först är handlingen att över huvud taget skriva de här artiklarna. I relation till mitt undersökande av de adopterades göranden så är just berättandet och den fulla historien viktig. Adoptionsvärlden i all sin komplexitet innehåller år av motsatsen till att berätta - adopterade håller tyst och är ensamma med sina tankar och sina upplevelser som inte tillhör normens berättelser om adoption. Dessa artiklar erbjuder alternativa berättelser, och stundtals vad jag uppfattar som raka motberättelser. Jag menar att det finns en djup kritik i det transparenta och censurerade berättandet från den adopterade och anser därför att det i detta avseende är otillräckligt att endast referera till texterna som berättelser. Jag väljer därmed att behandla artiklarna som *vittnesmål*.

I Leigh Gilmores bok "Tainted Witness – why do we doubt what women say about their lives" (Gilmore 2017) skriver hon i det inledande stycket att hon menar att just litterära vittnesmål har förmåga att generera ett engagemang från läsaren bortom tycke och identifiering med vittnesmålet, för att istället frambringe ett etiskt grundat gensvar som inte primärt grundas i en åhörarens identifiering eller medlidande. Gilmores poäng validerar inte bara det skrivna vittnesmålet som fullständigt, utan formulerar också läsarens roll och ansvar i läsningen av det. Robillard (2019, s 185) benämner därtill läsaren av vittnesmål som en slags hjälte i och med att den stannar upp och läser, utan förbehåll och utan att avbryta.

Utifrån detta kan den samlade rösten av de nio författarna i artikelserien förstås som ett *kollektivt vittnesmål* som framför alternativa narrativ och berättelser. Vittnesmål kan inte förstås som monolog och i relation till Gilmore och Robillard förstår jag läsaren som mottagare och delaktig part. Själva görandet i att avlägga de här vittnesmålen har makt att skapa diskursiva förändringar och jag tolkar det som att mottagaren i sin tur är av vikt eftersom den har makten att stärka eller stjälpa vittnesmålet. Mottagaren kan därför i många avseende ses som avgörande part i att skapa diskursiva förändringar.

Att framhäva alternativa narrativ och främja pluralitet förstår jag som viktiga aspekter i rekulturationsprocesser då dominerande diskurser har auktoritet att både leda och vilseleda. Att bredda diskurser och främja pluralitet skulle alltså i detta fall betyda ett underlättande för adopterade att kunna göra genuina val i relation till rekulturationsprocesser.

Kollektiviteten och texternas samstämmighet ger tyngd till vittnesmålen och i materialet kan två olika definitioner på kollektivitet utläsas. Det ena stråket av kollektivitet består av berättelser från enskilda författare som ur levda erfarenheter och interaktioner med andra adopterade vittnar om känslor, situationer och fakta som gäller fler adopterade än författaren själv. Ett exempel på detta är när kimura tar upp vikten för adopterade att få veta sitt förstanamn och födelsedatum:

For most people, it's a privilege they don't even think is important, but for an adoptee it becomes something that can help them through their life and ease the process of searching for their identity (kimura).

Den här kollektiviteten tolkar jag som viktig i att kunna validera vissa aspekter av den egna erfarenheten - både för den adopterades mod att berätta men också för mottagaren att förstå att det här inte är en isolerad situation.

I det andra stråket av kollektivitet smälter författarnas vittnesmål, oberoende av varandra, samman i en kollektiv röst. Det här stråket av sammanvävda vittnesmål validerar de adopterades erfarenheter på ett mer diskursivt plan och är även den mer frekventa aspekten av kollektivitet i artikelserien, varför det också får mer fördjupat fokus i följande stycke.

En kollektiv röst som står ut handlar om alternativ adoptionshistoria. Fyra av nio författare tar explicit upp historiska aspekter som inte inryms i det dominerande narrativet om adoption, vilket vittnar om betydelsen av just den kunskapens närvaro. I relation till vad författarna återberättar kring adoptionshistoria tolkar jag det som svar på frågor som varför och hur och innehållet bidrar med kunskaper som förklarar den koreanska adoptionsindustrins uppkomst och varande. Ett exempel är H.S. citat nedan:

Adoption from South Korea peaked in the 1980s, and almost all of the babies sent overseas were born to unmarried women. It was around this time too that many of the numerous agencies in South Korea participated in profit-making activities and real estate investments, as well as ran their own delivery clinics, foster homes and temporary institutions. In the late 1980s, 6500 to 9000 babies were being sent abroad each year for adoption, including me (H.S.).

H.S. citat speglar historiska fakta som i det här fallet lyfter fram förhållandet mellan adoption och en adoptionsindustri. I likhet med H.S. tar kimura upp kvinnors utsatthet i frågan och understryker även det totala antalet internationellt och transrasialt adopterade som blivit lämnade för adoption fram till idag:

Because of Corean social stigma against women and religious beliefs, 220,000 Korean adoptees were sent for more than six decades since the Korean War, intentionally to Caucasian families in specific countries that had helped Korea during its war (kimura).

H.S. och kimuras citat ovan kan ses som en motreaktion till ett uteblivande av historisk förankring och fakta i den dominerande bilden av adoption. Detta gör att adoption ofta ses som ett nödvändigt ont - att adoption sker ur ett behov. Så kanske var fallet efter Koreakriget, men i relation till Hübinettes beskrivning av koreansk adoptionshistoria, finns det anledningar att både föra en postkolonial kritik och en stark kritik mot patriarkala förtryck.

Hübinette lyfter, i Korean Adoption History, bland annat existensen av den fortlöpande kritik som formulerats sedan internationell adoption från Korea började ta form. Angående den vinstdrivande aspekten av adoptionsindustrin, som H.S. tar upp, skriver Hübinette (2004, s 10) att adoptionsbyråer i Korea, redan under slutet av 1980-talet, fick stark offentlig kritik för att begära överpriser vid både inhemska och internationella adoptioner. Han skriver vidare att kritiken även riktades mot att adoptionsbyråerna i sitt sökande efter adopterbara barn försett medicinska institutioner med generösa "delivery fees". I relation till Hübinettes text och H.S. citat kan adoptionsbyråernas investeringar i fastigheter och bedrivande av förlossningskliniker förstås som bedrivandet av en kommersiell verksamhet, snarare än en nödvändighet.

I koppling till citatens fokus kring ensammas mödrars utsatthet, så beskriver Hübinette (2004, s 8) den kritik som formulerades under 1970-talet då en kanadensisk socialarbetare slog larm om att internationell adoption hindrade utvecklingen av ett välfärdssystem i Korea. Det här var inte den enda kritiska rösten under 70-talet och Hübinette (2004, s 9) skriver vidare att svensk kritik även kom från Dag Ahlander, ambassadsekreterare i Seoul. I en tid då svenskarnas efterfrågan på koreanska barn ökade, menade han att adoption borde ses som ett västerländskt övre medelklassfenomen och att den stora efterfrågan på barn skapade starka negativa reaktioner

i Korea. I anknytning till den stora efterfrågan uttryckte även Europarådet oro över att adoption användes som bytesvaluta i internationella relationer kring ekonomiskt och politiskt stöd (Hubinette 2004, s 9). Den långtgående orättvisan som utsätter ogifta mödrar för stora påtryckningar att separeras från sina barn kan i denna kontext förstås som att adoptionsindustrin, istället för att agera utifrån ett nödvändigt ont, snarare befinner sig i symbios med patriarkalt förtryck och kapitalism.

Att adoptionsnarrativet utesluter vissa historiska fakta förstår jag som en omständighet som gör den enskilde adopterades verkliga och fulla historia diskursivt oviktig och osynlig, och försätter den adopterade i en kontextlös uppkomst. Exempelvis firar många adoptivfamiljer "gotcha day" för att framhäva en glädjens dag då föräldrarna fick sitt barn. Något som också betyder separation för den adopterade, men som sällan uppmärksammas. Att försätta den adopterades historia i glömska främjar assimilation i adoptivlandet - ett steg i rekulturationsprocessen som Baden, Treweeke och Ahluwalia (2012, s 391) menar sker så fort den adopterade placeras hos sin adoptivfamilj då en post-adoptionsprocess tar vid. I relation till detta skriver Julayne:

Assimilation can be delusional, toxic and deadly. The more I learned about the history of inter-country adoption (ICA) as a result of the Korean War and that it was still happening at an unacceptable high rate left me feeling like I needed to do something to either end ICA or at least decrease the number of South Korean children being sent away from their country of origin (Julayne).

Att upprätthålla ett narrativ som påstår historia vara oviktigt främjar inte bara assimilation, utan främjar även eliminering av förutsättningar för rekulturation.

H.S. skriver att efter att hon läste om Koreas adoptionshistoria och fick lära sig att flera adopterade numera lever och verkar i Korea för att förändra adoptionssystemet, var det inte längre en fråga *om* hon skulle återvända till Korea, utan en fråga *om när*. Den historiska förankringen förmedlar författarna som viktig och så här skriver till exempel H.S.:

After learning about the history of international adoption though, I began to view adoption through a structural lens, and started to think about where my story was located historically. Through this

lens, I started to piece together how I became an adoptee. For the first time, I had the tools to see my experience as part of something larger than just me (H.S.).

I både Julaynes och H.S. ovanstående citat speglas betydelsen av den historiska förankringen som en vändpunkt eller accelereringspunkt i deras rekulturationsprocesser. Utbildning som ett av angreppssätten i rekulturation speglar här hur kunskap om den egen historien också kan ge förståelse för den egna situationen. Draget att berätta om, föra vidare och sprida vetskap om adoptionens historia tolkar jag som ett sätt att frambringa en medvetenhet och en kritik mot det system som dikterat författarnas öde, men även som en del i en rekulturationsprocess. Eftersom en informerad diskurs kan ge historisk förankring kan denna transparens även *underlätta för rekulturation*, vilket är en återkommande tolkning av författarnas göranden, däribland hur författarna använder språket för att påverka sina egna och andra adopterades förutsättningar.

I författarnas vittnesmål används språkliga drag som en form av motstånd, där de motarbetar en diskursiv strömning genom att till exempel benämna Korea som sitt hemland. Detta är ett språkligt drag som ofta används i adoptionssammanhang, där adopterade beskrivs ha ett födelseland respektive hemland (adoptivland), och som särskiljer adopterade från exempelvis migranter. Kristin utmanar det här genom att referera till sig själv som en "returned migrant", ett språkligt drag som både synliggör hennes förflyttning och tar makten över den, men som också skapar en tillhörighet med andra emigrerade koreaner, sk. Kyopos. Att benämna koreanska som sitt modersmål trots avsaknad av kunskaper i det koreanska språket är en språklig handling som påverkar diskurser kring adoption. Laura ger ett exempel på detta när hon skriver, "In the morning, I woke to the new sounds of my mother tongue. Welcome to Korea" (Laura). I koppling till Martinell Barfoed (2008, s 227), som menar att adopterade generellt förhåller sig till de språkliga rammar och resurser som finns diskursivt tillgängliga, så tolkar jag det här som ett *språkligt motstånd* som blir extra starkt i relation till rekulturation.

Ett tydligt exempel på språkligt motstånd vittnar Kimura om då hon var en del i att förändra hur koreansk media och därmed också hur allmänheten omtalade och benämnde adopterade - från *adoptivbarn* till adopterad *person*:

Since I was living in Korea and had opportunities to have interviews in newspapers, TV and radio, I fought for changing the word from Adopted-child ('Ibyang-a') to Adopted person ('Ibyang-in'), because we grew up even though we were adopted as a child. I argued that we didn't call Korean adults Korean-child ('Hanguk-a') but we say Korean-person ('Hanguk-in') even though they were born as a child. Slowly this awareness got a bit in the brain of some reporters who paid attention to this slight difference that actually could make a big difference in how Koreans talked to us, as adoptee adults (kimura).

Språkliga handlingar som dominerar diskurser rörande adoption och adopterade, påverkar hur adopterade blir bemötta och uppfattade. Citatet ovan illustrerar ett exempel på hur språket leder till ett omyndigförklarande av den adopterade - som det eviga barnet, som någon det är synd om eller som någon som borde vara tacksam. Hur adopterade synliggörs som subjekt, påverkas av diskursiva språkliga begränsningar. De här begränsningarna är angelägna att upphäva i relation till att bredda diskursivt språk och den adopterades självförståelse. Jag tolkar det språkliga motståndet som viktigt i att underlätta för adopterade att rekultureras. Ett rakare språk som inte mörkar den adopterades förflutna utan benämner Korea som hemland eller koreanska som modersmål, utmanar också de sociala föreställningar som finns kring familjebildning och adoption, och slår därmed an på en känslig social nerv. Men för den adopterade individen har ett alternativt språk förmåga att skapa utrymme för en mer fullständig bild av vad det kan innebära att leva som adopterad där rekulturation ingår som diskursiv process.

Jag leker med tanken om hur det skulle vara om de dominerande diskurserna skulle inbegripa ord och meningar som även vittnade om starka individer, motståndskraftiga individer, skapande individer, kapabla individer, politiska subjekt som besatt kunskap och som hade rätt till sitt ursprung osv. Hade det även då tagit 50-60 år för att få tillgång till den egna rösten?

4.2 Att återvända och viljan att stanna - en diskursiv omöjlighet

Det andra övergripande görandet som står ut är att alla författarna har återvänt och bosatt sig i Korea under en obegränsad tid. Återvändandet är ett görande som berättar om en nyfikenhet och kanske en längtan till hemlandet. Här menar jag att det definitiva brottet mot rådande diskurser är att som adopterad återvända till sig födelseland för att sedan vilja stanna. Motsatsen till att

återvända och att vilja stanna i Korea skulle vara att istället omfamna sitt adoptivland och acceptera assimilationen in i det samhälle hen adopterats till. Det finns alltså en diskursiv svårighet för adopterade att välja. Ett exempel på detta speglas i Hanas citat nedan:

It took me eight years to finally make the move, I had been thinking about it and making excuses about why I couldn't do it for eight years. Why? Partly because I had internalised the expectation that I should be happy in Australia. I was adopted and I was given a better life, right? (Hana)

Hana är inte ensam om att beskriva känslan av att ha en dragningskraft till sitt hemland. Via vittnesmålen och rekulturationsprocessen som helhet, tolkar jag det som att den här längtan eller nyfikenheten alltid har varit tydlig, eller alltid har funnits dold och synliggörs av en specifik händelse, mer kunskap eller liknande processer som artikuleras inom rekulturationsbegreppet. Som Hana beskriver i citatet ovan kan det innebära en tröskel att erkänna den här dragningskraften. Jag ser alltså återvändandet och framförallt valet att stanna som att aktivt ta makten över sitt eget adoptionsnarrativ och, för att använda en metafor som blivit stor inom det adopterade communityt, *flip the script*. Flip the script handlar om att adopterade ska få ta plats i sitt eget narrativ, vilket författarna gör rent konkret genom att flytta tillbaka och därmed avvisa de förväntningar om att en återresa eller mötet med förstafamiljen skulle ge ett slags avslut och innebära ett nytt efterlängtat lugn. Det här är en förväntan som Hanas erfarenhet exemplifierar i citatet nedan:

[...] part of me was hoping that I would hate the experience and "get it out of my system". To be able to turn my back on Korea, my birth family, and my adoption issues, forever. To find something akin to closure, that mythical, seductive unicorn of an idea. That is also what people expected of me. To go and be done, come back and move on with my life (Hana).

Via Hanas resonemang synliggörs den alternativa berättelsen som tar form när verkligheten inte längre verkar stämma överens med de föreställningar som finns om återvändande. Det tog Hana åtta år av återresor tills det sjönk in att idén om oskyldig nyfikenhet, att finna avslut och lugn, inte fanns för henne och hon bestämde sig för att flytta tillbaka till Korea. I citatet ovan vittnar hon om hur föreställningar och förväntningar på henne och från henne själv förblir just

föreställningar och hon skriver vidare, “Look, basically I was rejected and sold for thousands of dollars by my own country, and now I was facing that society”. Det finns alltså en verklighet som visar henne någonting annat. Det är en komplex learning-by-doing insikt som genom att berättas kan underlätta för andra adopterades rekulturationsprocesser och bredda andra läsaes förståelse.

Julayne (se nedan) vittnar därtill om hur dominerande adoptionsdiskurser består av icke-komplexa föreställningar, där diskursens brist på flertalet narrativ verkar radera de processer som leder fram till att barn blir adopterbara. I exemplet nedan vittnar Julayne om en frustration över ett möte med andra adopterade från Europa, USA och Australien:

The question was always, “Isn’t it better that you were adopted rather than being raised in an orphanage?” If only it were so simple. Another option would have been to stay with my Korean family (Julayne).

I citatet ovan återges den här icke-komplexa föreställningen som jag menar speglas och reproduceras via avskalade och förenklade diskurser och narrativ. I relation till både Hana och Julaynes upplevelser vill jag därtill mena att detta narrativ som inte ger utrymme för pluralitet, inte bara förblindar utomstående som reproducerar dessa föreställningar, utan också kväver adopterades egenmakt till autentiska liv.

Att stanna i sitt födelseland, att rekultureras och låta sig omslutas, tolkar jag som en komplex handling, men i koppling till görande kan det handla om just egenmakt och att återta ett liv - alltså att kroppsligen bli en del av ett kontinuum och på så sätt synliggörandet av adopterades, återigen, närvaro i det koreanska samhället. Att återvända är ett av de mest tydliga göranden när det kommer till *de-assimilation*, som jag skriver om i nästa övergripande görande.

4.3 Att återta - de-assimilation och att ta tillbaka något som var ”mitt”

Att återta är det tredje övergripande görandet som varit utmärkande i artikelserien och speglar begreppet rekulturation. Författarna skriver bland annat om att lära sig koreanska, att spela koreanska traditionella instrument och om andra praktiker som handlar om att återta ett liv, eller kanske återuppta ett liv.

Jag tolkar görandet "att återta" som ett utövande av egenmakt som via begreppet rekulturation också synliggörs som process. Författarnas utövande av egenmakt synliggör den adopterades val, vilket blir till en viktig parameter i att se författarnas återtagande som alternativa narrativ. Själva görandet att återta/rekultureras går emot diskursiva föreställningar om att adopterade har fått det bättre i sina adoptivländer och nu är fullt svenska/amerikanska osv. Vad som är av betydelse här är att adopterade ofta lever i isolering med sin ena kultur samtidigt som de inte har haft ett val i att få sina rötter kapade - ett tillstånd som jag via rekulturation förstår som ofrivillig assimilation. Därmed är det inte sagt att en inte kan vara del av två kulturer men att känna tillhörighet i båda kulturer i olika grad är ofta ett resultat av en viss rekulturering och finns förklarad i rekulturationsbegreppets olika utfall.

Motsatsen till att återta, som görande, är att acceptera en förlust. För visst är det så att motsatsen till vad det dynamiska görandet "att återta" för författarna i fråga *inte* är att "inte återta", utan snarare att erkänna och acceptera en förlust av ett språk, en kultur, ett rasialt släktskap osv?

I görandet att återta kan angreppssättet utbildning vara och framstå som det mest lättillgängliga och som relativt "ofarligt" i processen att närma sig sin födelsekultur. När det kommer till just utbildning framgår det från sju av nio författare att de försöker återta det koreanska språket. Detta är någonting som flertalet nämner svårigheter med, men att de också fortsätter. Exempelvis är H.S. en av dem som återtar koreanskan:

I have struggled with learning Korean for a long time and still do. As much as I have tried to intellectualize the process, it has been undeniably emotional for me to learn to speak the language of the place I came from (H.S.).

Detta citat vill jag lyfta fram i förhållande till angreppssättet utbildning, då H.S. citat speglar de svårigheter med att återta någonting som varit "mitt". Att söka sig till kunskap om sitt ursprungsland är en komplex process för den adopterade och jag förstår H.S. försök till att angripa språket som en intellektuell process, som en strategi för att distansera sig känslomässigt, vilket hon skriver har varit svårt. Baden, Treweeke & Ahluwalia (2012, s 391) menar i relation till begreppet rekulturation att språket är ett av de primära sätt vi som individer upptar kultur och

understryker här att adopterades upplevelser skiljer sig från den kulturella inverkan som andra migranter kan uppleva. Detta då adopterades assimilation till sina adoptivföräldrars kultur och språk är avgörande för överlevnad, men också skiljer sig på grund av avsaknad av exponering av den adopterades födelsekultur vilket andra migranter ofta har tillgång till via familj, språk osv. Till bakgrund av detta förstår jag H.S. känslomässiga svårigheter då språket är så signifikant för den adopterades förlust i samband med adoption.

I relation till detta övergripande görande vill jag förtydliga att återtagandet inte nödvändigtvis betyder att en kan se återtaganden som någonting avböckat på en lista av erövringar. Det jag syftar till är snarare att de praktiker och de handlingar författarna utför *avser* att återta och *leder fram till* ett återtagande av någonting som varit "mitt".

Processerna av återtagande lyser igenom i författarnas vittnesmål och många gånger visar de sig i upplevelser av ett återtagande av en koreanskhet i all sin komplexitet. Denna komplexitet exemplifieras väl i kims citat om en av många soju-fyllda kvällar med vänner, i hennes kvarter Mapo, i Seoul:

It is in moments like this in which I feel that everything I lost has been returned to me. For all that I lack in my language abilities, I definitely eat, drink, laugh, love, emote, and swear like a Korean (kim).

Ur kims citat utläser jag en initial längtan om att återta ett språk, en identitet och en kulturell tillhörighet som korean. Vi kan förstå att språket inte har fallit på plats men att en känsla av tillhörighet har infunnit sig i just denna stund. kim är i detta ögonblick omsluten av Korea och vänner som också bor i Korea, de dricker soju (en 14-20% alkohol som dricks alltför ofta och mycket i Korea) och de befinner sig i hennes eget kvarter i Korea.

I Baden, Treweeke & Ahluwalia studie (2012, s 390) menar de att för de adopterade som i sina adoptivfamiljer exponerades för inslag från sin födelsekultur var dessa kulturella aktiviteter ofta utformade för att erbjuda kontakt och tillhörighet främst med andra adopterade. De menar att i en rekulturationsprocess bör den adopterade komma bortom den här gränsen av identitet och exponeras för sin födelsekultur utanför sina adoptivföräldrars sfär och det samhälle

hen vuxit upp i, vilket författarna i denna studie också påvisar. Jag tolkar kims citat ovan som en situation som ekar denna del av Baden et al.s teori.

I artiklarna kan vissa citat som vittnar om rekulturation också förstås via begreppet *tillhörighet (belonging)*. I citatet nedan vittnar Hana om repetitiva procedurer, vilka Yuval-Davis (2006, s 202) menar drivs av en längtan om tillhörighet, vilket förmedlas i citatet nedan då Hana berättar om sin jogginggrupp och om en speciell BBQ-kväll:

I would run along the Han river or the Cheonggyecheon stream with my adoptee running group and then we would go to BBQ restaurants or Shake Shack, because they could accommodate large groups. At one point, sitting together at a BBQ place late at night, I realised that I felt a deep sense of belonging and my heart felt light. It was also, admittedly, a new feeling for me (Hana).

Tillhörighet förstår jag som en viktig drivkraft i rekulturation, likt Hana beskriver i citatet ovan. De här repetitiva göranden, som att springa med samma jogginggrupp och traditionsenligt avsluta med en bit mat tillsammans, tolkar jag som emotionella investeringar och längtan om samhörighet. Dessa ses som procedurer som leder fram till hennes upptäckt av att känna tillhörighet. Då hon i citatet uttrycker att en djup känsla av tillhörighet och ett lätt hjärta är sammanlänkade, förstår jag tillhörighet som en drivkraft men också som en känslomässig slutdestination, om än en temporär sådan. Tillhörighet är föränderligt och en konstant process, men som Yuval-Davis uttrycker normaliseras och endast artikuleras då tillhörigheten är under hot. Till denna bakgrund tolkar jag författarens reaktion som att hennes tillhörighet har varit under konstant hot och till skillnad från Yuval-Davis definition så är det i författarens fall detta tillstånd av hot som har normaliserats och först blir synligt när hennes hjärta känns lätt.

Liksom Hana beskriver att hon upplever tillhörighet genom sina sociala sammanhang, beskriver kim en känsla av tillhörighet i kvarteret Mapo där hon bodde 6 av sina 8 år i Seoul:

I look up at the narrow strip of sky that runs between the rooftops, light my *dambae* watching the smoke dissipate into the blues above, and think how there is beauty in everything. I go back indoors, walk through the bedroom and kitchen, slip my feet into my shoes, walk upstairs, turn right and then left and the right again, and buy an iced Americano. I then reverse my route and stop at the *ooyoo bbang* bakery in which loaves of milk bread fresh from the oven are stacked on

towering carts like warm, mouth-watering bricks that are the foundation upon which refined appetites are built. (...) No matter how good or bad my day, I love my neighborhood. Over time we imprint on one another, and even in my sixth year there when I am sensing that my time of living in Seoul needs to come to an end, I cannot begin to fathom living the rest of my life outside of this area (kim).

Den här beskrivningen av kims morgonrutin genomsyras av drivet och önskan om tillhörighet men också upprätthållandet av ett repetitivt mönster för att vidhålla tryggheten i att tillhöra. Författarens beskrivning förstår jag som en full omslutelse av kulturen i hennes område. Författarens upptagande av rutiner som interagerar med hennes omgivning och de repetitiva procedurerna som gör att hon och hennes kvarter präglas av varandra, tolkar jag förutom tecken på tillhörighet också som rekulturation. kim påminner om att kultur är så mycket mer än de aktiviteter som anordnas för adopterade på återresor eller kulturläger; kultur är också ett sätt att leva, rutiner och igenkänning. Det är intressant att även titta på Hanas ordval i citatet nedan, där hon uttrycker känslor av en slags *de-assimilation* simultant med att känna samhörighet och tillhörighet i Korea:

The aftermath and the transition back to Australia was...not pretty. I missed Korea and the adoptee community – *my community* – there. In Australia, I do not fall neatly into one of the existing migrant groups. I am no longer a typical well-assimilated intercountry adoptee and I'll never be a well-assimilated 2nd generation Asian Australian. My anomalous cultural identity is in a clumsy process of de-assimilation, if such a thing exists. I will always love Australia but I struggle to find my place within Australian society. I guess I always have (Hana).

Min tolkning av hennes rekulturativa angreppssätt via omslutelse, det vill säga att omsluta sig själv av Korea och koreansk kultur, är att de-assimilation, så som hon beskriver det, kan förstås som ett naturligt steg i rekulturationsprocessen. Vissa utfall av rekulturation som Baden, Treweeke & Ahluwalia (2012) uttrycker kan även innebära att den adopterade finner att hen inte känner tillhörighet till någon av sina två kulturer utan börjar identifiera mer med en sk. Adoptee Culture.

I likhet med Hana uttrycker Chaelee i citatet nedan en alienation till det kända och det som var:

I came out to my parents over spring break last year, a time where I could already feel a divide growing between my adoptive parents and myself. I was struggling as I began to recognize that my family in the U.S. could only be built by the loss of my family in Korea. My father called me a few days after the trip had ended. "I don't even know who you are anymore," he spat. Later, I worked to uncover what was buried under his rage and realized that he was struggling with the same question I was- what happens when family loses, or has never held, familiarity with one another?
(Chaelee)

I citatet ovan kan utläsas att Chaelees flytt till Korea och mötet med hennes förstafamilj, som jag tolkar som handlingar för omslutelse, ger tillgång till en kroppslig förståelse av hennes livssituation som visar på den komplexa process rekulturation är. Jag tolkar det som att Chaelee går tillbaka till rekulturationens första fasen där separation från sin förstafamilj övergår till ofrivillig assimilering genom adoption, faciliterat av det adopterade barnets överlevnadsinstinkter. Detta varpå den förkroppsligade förståelsen för den ofrivilliga processen av assimilering, i vuxen ålder slår bakut i en slags de-assimilation.

4.4 Att skriva sin egen historia - vikten av synlighet och validering.

Det fjärde övergripande görandet som är framträdande är att författarna berättar om flera konkreta handlingar som adopterade har gjort och gör för att synliggöra viktiga händelser som skett och sker för adopterade som grupp. Större delen av artiklarna innehåller till exempel namn på viktiga organisationer skapade av och för adopterade. Genomförandet av viktiga moment och händelser i sig samt författarnas berättande handling tolkar jag som ett görande med avsikt att skriva sin egen historia. Den här historieskrivningen kan tolkas som en del av omslutelsen, eller snarare ett görande som ska underlätta för omslutelse. Aktiva handlingar blir ett sätt att skapa plats för sig själv i Korea - att inte bara "nöja sig" med att vara omsluten av sitt födelseland och den koreanska kulturen, utan också kräva sin plats och göra sig synlig.

Att adopterade som återvänder numera har tillgång till F4-visumet (ett speciellt visum som jag beskriver närmare nedan) är att officiellt slå sig in i historieskrivningen och skapa långvariga förutsättningar för adopterades möjligheter till rekulturation.

Motsatsen till att adopterade höjer sina röster, gör historiska avtryck, gör politik och helt enkelt skriver sin egen historia, vill jag mena är att välja tystnaden och tolerera att ens egen och andra adopterades existens antingen raderas eller manipuleras. Motsatsen till denna alternativa berättelse innebär alltså att makten som sådan avgör vilka dominanta narrativ och diskurser som blir synliga kring adoption. Nedan syns ett citat från kimura som motiverar hennes rätt till synlighet:

We Korean adoptees belong to Korean history, the dark part of it. Overseas Korean adoptees who have children will pass on the after effects of this history and those children will have the right to know that the Korean government and society chose to send their parents away for adoption (kimura).

Historieskrivning kan ses som synonymt med synliggörande, vilket försvåras av de tabun som omger adoption. Citatet ovan tolkar jag som en uppmaning till hemlandet om att göra det rätta, alltså att ge fullständig synlighet till adopterade och adoptionshistoria. På samma sätt som skammen över uppkomsten av ameriasians eller GI babies, vilka internationella adoptioner inleddes med, så kommer skammen aldrig kunna sopas helt under mattan. Citatet kan förstås som att författaren är ett bevis på att det inte finns någon återvändo, genom att påminna om att adoption går i arv och att skammen därmed inte kommer att försvinna.

Om det vittnar även närvaron av adopterade i Korea - en närvaro som fortsatt att växa sedan 1990-talet (Kim 2012, s 300) - vilket har lett till att man funnit gemensamma nämnare och behov, såsom behovet av stöd och hjälp att genomföra en birth family search eller ansöka om visum som tillåter en att försörja sig i landet.

kimura gjorde som 20 åring en kortfilm som hette "Adoption", som handlade om internationell adoption och behandlade västerländsk bias och fördomar mot Asien, och var i kontext mot sent 1980-tal en djärv reflektion. Filmen blev uppmärksammas och kimura blev inbjuden till Korea av koreanska staten på den första återresan anordnad och utformad för

“specifically ‘successful’ overseas adoptees.”. Konceptet lämnade kimura med avsmak men hon lockades av att träffa andra adopterade, vilket hon beskriver var roten till att resa tillbaka bara två år senare:

[...] my activism started with meeting many adoptees, organizing ourselves to have a sense of community, making a place where people like us could exchange and not feel like the only one. I made the big move to live in Korea for 13 years (1993-2006) where I first learned a lot about that new society, and with friends and allies brought awareness about overseas adoptees adults returning to their birth-land. For a long decade I dedicated myself to adoptee’s rights (F4 visa, birth family search, etc.) and also developed my art practices (kimura).

Den här serien av göranden inom det adopterade communityt, som hon beskriver i citatet ovan, mynnar ut i aktivism. kimura beskriver att hennes aktivism fick bränsle av andra adopterade som också ville organisera sig och arbeta för förändring. Den här processen kan förstås genom affektiv solidaritet, där ett känslomässigt band drivit samman de adopterade personer som velat kämpa för förändring, varpå de kunnat hitta gemensamma beröringspunkter och gemensamma mål. I likhet med kimura speglar Julaynes artikel ett långtgående aktivistskap inom det adoptionskritiska fältet och hennes text vittnar bland annat om hur kunskap blev ett startskott som satte igång ett känslomässigt engagemang som varit en drivkraft för henne, i riktning och handling. Hur det här känslomässiga tillståndet är någonting som både kimura och Julayne hämtar kraft ifrån kan alltså förstås via begreppet affekt och affektiv solidaritet. Detta kroppsliga tillstånd menar Hemmings är en tillgång och drivkraft, och jag tolkar det som nästintill avgörande för att skapa samverkan och förändring på ett samhällsplan, men också som avgörande i den adopterades rekulturationsprocess som drivkraft för egenmakt och autenticitet. Hemmings (2012, s 150) refererar också till Sara Ahmed som nämner *vrede* samt Rosi Braidotti som nämner *passion*, som ytterligare känslomässiga tillstånd som i olika sammanslutningar blir medel i att hitta gemensamma beröringspunkter för organisering och motstånd. Julaynes artikel, som jag tidigare nämnt, vittnar om ett känslomässigt engagemang som dels ledde henne till att organisera sig med andra adopterade, men även att engagera andra utanför den adopterade

sfären. Citatet nedan exemplifierar hur Julayne kunde göra avtryck på två av Seouls universitet, där hon under 4 år undervisade i engelska:

Each semester my students had lessons on ICA so they could gain a better understanding of S. Korea's social welfare system and develop basic adoption vocabulary. I knew ICA was still a rather taboo topic in S. Korean society, but I felt a responsibility to challenge my students. The work of ASK played a large role in shaping this curriculum and creating a shift in society (Julayne).

Genom citatet ovan vill jag visa på de olika sätt som ett affektivt tillstånd kan ta sig uttryck och vara en produktiv kraft för förändring. Julayne vittnar här om hur hon i en lärarposition ser det som sin plikt att utmana sina studenter genom att exponera dem för tabubelagda delar av deras egen historia. Utifrån begreppet affekt förstår jag Julaynes val att "påverka där man påverka kan" som ett görande ur en kroppslig nödvändighet och ur ett tillstånd av att drivas av att skapa förändring. Exemplet som Julayne nämner i citatet ovan visar även på hur känslomässig affekt kan fortplanta sig, från gräsrotsnivå och förlängas ut på samhällsnivå.

I koppling till samhällsförändring så startade kimura, andra adopterade och allierade koreaner en Koreabaserad förening, K.O.A, som står för Korean Overseas Adoptees, och som på koreanska betyder "orphan". K.O.A drev bland annat igenom adopterades inkludering i F4-visumet som tidigare bara utfärdades till andra koreaner födda eller utvandrade efter 1953, någonting som kan tyckas vara osynliggörande och orättvist, och speglas i citatet nedan:

As Korean adoptees, we all were born on Korean land and were adopted after 1953, so we were eligible to be included in that special visa even though the word 'adoptee' was not mentioned (kimura).

Den första officiella internationella adoptionen så som vi känner till den idag genomfördes 1953 (Hubinette, s 3). Det betyder alltså att exkluderingen av adopterade i F4-visumet tillät att över 220 000 barn som lämnat koreansk mark fick sina rättigheter till sitt hemland raderade och sin existens osynliggjord fram till 1998 (Kim 2012, s 310). F4-visumets inkludering av adopterade synliggjorde i en handvändning samtliga internationellt adopterade koreaner.

Som jag tidigare nämnt hade detta effekter för de adopterades möjligheter till att uppehålla sig i landet samt breddade förutsättningarna för rekulturation. För gruppen adopterade betydde det rent praktisk att en adopterad person nu hade samma rättighet som koreaner som emigrerat och andragenerationskoreaner som vuxit upp utomlands, att återvända och att stanna i Korea på obestämd tid. Adopterade har nu möjlighet att leva och arbeta i landet, bli registrerade och få ett ID-nummer och följaktningen också tillgång till vissa rättigheter och skyldigheter. Denna inkludering har skapat ringar på vattnet och Julayne är en av de adopterade som har drivit igenom adopterades möjlighet att ansöka om dubbelt medborgarskap.

Detta skifte i möjligheter till visum och medborgarskap har spelat stor roll i adopterades möjligheter kring omslutelse och därmed rekulturation. Den organisering och aktivism som författarna vittnar om utläser jag som göranden i att möjliggöra omslutelse för sig själva som adopterade, att här och nu kunna ta plats i den koreanska kontexten, men också som aktiva göranden med syftet att göra skillnad för adopterades möjligheter i framtiden. De långtgående historiska effekterna av dubbelt medborgarskap återstår att se.

5 Slutsatser och diskussion

Syftet med den här studien har varit att synliggöra ett underifrånperspektiv på adoption genom att utgå från adopterades egna erfarenheter. Intentionen har varit att åskådliggöra hur nio adopterade kvinnors alternativa berättelser erbjuder motstånd till rådande narrativ och strukturer gällande adoption genom de göranden och processer som beskrivs i artiklarna. Avsikten har även varit att bidra till en bredare bild av adoption och att diskussionen kring adoption blir mer nyanserad och mer komplex. Detta har gjorts med hjälp av rekulturation som begrepp och rekulturationsprocessens tre angreppssätt: utbildning, erfarenhet och omslutning. För att ge ett vidare perspektiv har tre andra kompletterande begrepp använts: tillhörighet, affekt och affektiv solidaritet, och jag har dessutom inkluderat min egen erfarenhet av att vara internationellt och transrasialt adopterad.

Görandet, som fortlöpande processer, verkar navigerande i förloppet av rekulturation som i sin tur kan anta olika riktningar beroende på den adopterades angreppssätt. Avsikten att resonera kring författarnas göranden som motsatser till dominerande narrativ handlar om att

synliggöra en komplexitet, men också att synliggöra det dominerande narrativets normaltillstånd. Dessa resonemang har fått verka som språngbräda i respektive övergripande görande.

I det första görandet, Att berätta - kollektiva vittnesmål, visar jag på författarnas motstånd i att erbjuda alternativa narrativ och hur de, förutom att producera texter, använder språket som motstånd i syfte att utmana och förändra diskurser. På samma sätt har jag genom uppsatsen vägt olika ordval fram och tillbaka, medveten om olika diskursiva förförståelser, för att säkerställa att jag förmedlar det jag velat förmedla. Exempel på dessa val är samskrivningen *förstanamn*, för att betona att adopterade ofta har ett namn redan innan de lämnar sitt födelseland och likaså *förstafamilj* är ett språkligt drag för att ge tillbaka en tillhörighet som existerat, men som tonas ner och görs mindre betydande i ordval som biologisk familj. Därtill har jag genomgående gjort en avvägning mellan ordvalen *födelseland* kontra *hemland* i linje med diskursiva förförståelser då det kan råda delade meningar adopterade emellan om vad man vill använda.

I uppsatsens andra görande, Att återvända och viljan att stanna - en diskursiv omöjlighet, förstås återvändandet och framförallt valet att stanna som ett omslutande angreppssätt i en rekulturationsprocess. I samband med detta argumenterar jag för hur valet att stanna utgör en slags diskursiv omöjlighet där brist på pluralitet kväver adopterades möjligheter till autentiska livsval.

I uppsatsens tredje görande, Att återta - de-assimilation och att ta tillbaka någonting som var "mitt", åskådliggör rekulturationsbegreppet hur författarna uttrycker en förlust över sin födelsekultur och legitimerar denna upplevelse av förlust. Begreppet påvisar även hur görandet att återta innebär ett utövande av egenmakt. I detta avsnitt har alltså komplexiteten i att återta något som var "mitt" diskuterats. Exempelvis kan angreppssättet utbildning uppfattas som en lättare version av rekulturation än till exempel omslutelse. Rekulturationsprocessen omtalar språket som centralt i den adopterades assimilationsprocess. Via rekulturation ses svårigheten med att återta sitt modersmål som signifikant och utgör en representativ process för den adopterades förlust i samband med adoption.

I samma övergripande görande förstås tillhörighet som en viktig drivkraft i olika rekulturationsprocesser. Repetitiva göranden, som att springa med samma jogginggrupp, har tolkats som emotionella investeringar och längtan om samhörighet. Att ha samma morgonrutiner,

i samma älskade kvarter under sex års tid, förstås som att tillhörighetens repetitivitet sker genom ett görande som låter en präglas och präglas tills varje kvadratmeter i ens kvarter känns igen och känner igen.

Det fjärde görandet, Att skriva sin egen historia - vikten av synlighet och validering, lyfter hur författarna genom att organisera sig, skriver in sig i historien och framtiden. Det tolkas som ett görande med drivkraft att skapa plats för sig själv, underlätta för omslutelse och därmed rekulturation. Detta avsnitt visar på de olika sätt som adopterade blivit systematiskt raderade ur den koreanska historien och behandlar vikten av synlighet och validering, bland annat i koppling till F4 visumet och dubbelt medborgarskap. I detta avsnitt fördjupas även förståelsen för författarnas göranden via begreppet affekt och affektiv solidaritet. I koppling till den frustration som uttrycks och den organisering som författarna berättar om väver jag in min förståelse för hur det kroppsliga tillståndet i affekt kan verka som oundviklig drivkraft till förändring samt hur detta kroppsliga tillstånd har förmåga att påverka och påverkas med drivkraft att skapa starka sammanslutningar via affektiv solidaritet.

Vad som också varit en röd tråd i denna studie är hur viktig möjligheten till omslutelse har varit för dessa författare i sina möten med sin födelsekultur och födelseland. De situationer av total omslutelse, som denna studie har funnit, är också de situationer vari de adopterade har uttryckt sig vara mest tillfreds, som att höra hemma i ett kvarter i Seoul.

Jag vill lyfta det tillstånd som genereras då en kroppslig förståelse tagits upp och en insikt om förlust och möjlig identitet får ta plats. Detta tillstånd av affekt förstår jag som ytterst produktivt, varpå författarnas berättelser förmedlar både en extrovert agens för samhällelig förändring men också en introvert agens i form av känslomässigt arbete. Det känslomässiga arbetet finner jag intressant som vidare forskningsspår, som en förutsättning för motstånd.

Trots att jag i ett tidigt skede inte ville komma i närheten av identitetsforskning så slutade det ändå med att undersöka hur dessa adopterade förhandlade sin kulturella identitet och tillhörighet. Den här vändningen kom när jag kom i kontakt med just rekulturationsbegreppet. Vad som övertygade mig var att begreppet var bärare av ett underifrånperspektiv och författarnas fingertoppskänsla i beskrivningen av rekulturationsprocessen väckte stark igenkänning. Det skulle också visa sig att åtminstone en av tre författare var adopterad, internationellt och

transrasialt. Genom ett underifrånperspektiv kunde jag hålla fast vid ett momentum och det driv jag ville fånga via författarnas agens och görande.

Det finns potential att i vidare forskning kunna arbeta med rekulturationsbegreppet som helhet för att ytterligare bredda en förståelse och någonstans i förlängningen kunna vända de dominerande diskurser som finns kring adopterade och adoption som praktik. Mer forskning behövs även kring de som blir primärt berörda av adoption; förstafamiljer, förstamammor och de adopterade, vars röster behöver fortsätta höras. För att bredda förståelsen och främja synligheten kring rekulturationsprocessers existens men också dess komplexitet, är det även av intresse att lyfta den adopterades relationsförändringar till identitet, tillhörighet och familj(er) i en rekulturationsprocess - någonting jag endast snuddade vid i diskussionen kring de-assimilation.

Därtill behövs samhällsförankrad forskning om adoptionspraktik och adoptionsindustrins åverkan. Det adoptionskritiska fältet som talar om strukturell kritik behöver lyftas inom akademien för att bli en verklig motpol och slutligen en integrerad del av adoptionsforskning i stort. Adoptionskritisk forskning behöver göras relevant och tillgänglig för en bredare åhörarskara, där exempelvis kritiska samhällsanalyser och feministisk postkolonial forskning kan bidra med kunskap om hur sändarländer påverkas av adoptionspraktiker och adoptionsindustrin samt undersöka den patriarkala och kolonialt förtryckande symbios som adoptionspraktiker och adoptionsindustrin är en del av.

Vad som har stått ut är såklart görandena och här vill jag återigen synliggöra min egen närvaro i denna studie genom att belysa den här uppsatsen som en del i en egen rekulturationsprocess. Dominerande berättelser är andras berättelser, och för att vrida fokus till en mer konstruktiv förståelse för adoption som fenomen, behöver fler adopterades röster höras, i olika forum och i olika tappning. De har skrivit artiklar, jag har skrivit den här uppsatsen.

Referenslista

- Adoptionscentrum (2019). <https://www.adoptionscentrum.se/sv/Foraldralosa-barn/Start/>. Hämtat 2019-08-02.
- Baden, Amanda L., Lisa M. Treweeke & Muninder K. Ahluwalia (2012). Reclaiming culture: Reculturation of transracial and international adoptees. *Journal of Counseling & Development*, 90:4, 387-399.
- Bohman, Michael (1996). Predisposition to criminality: Swedish adoption studies in retrospect. *Genetics of criminal and antisocial behaviour*, 194, 99-114.
- Brännström Öhman, Anette, Jönsson, Maria & Svensson, Ingeborg (red). *Att känna sig fram. Känslor i humanistisk genusforskning*. H:ström - Text och kultur.
- Galvin, Kathleen (2003). International and transracial adoption: A communication research agenda. *Journal of Family Communication*, 3:4, 237-253.
- Gilmore, Leigh (2017). *Tainted Witness – why do we doubt what women say about their lives*. New York: Columbia University Press.
- Graze, Victor, & Rosenthal, James A. (1993). Attachment theory and the adoption of children with special needs. *Social Work Research and Abstracts*, 29: 2, 5-12.
- Hansen, Mary Eschelbach (2007). Using subsidies to promote the adoption of children from foster care. *Journal of Family and Economic Issues*, 28:3, 377-393.
- Harding, Sandra (2004, red.). *The Feminist Standpoint Theory Reader: Intellectual & Political Controversies*. London: Routledge.
- Harrigan, Merredith Marko (2010) Exploring the Narrative Process: An Analysis of the Adoption Stories Mothers Tell Their Internationally Adopted Children, *Journal of Family Communication*, 10:1, 24-39.
- Hemmings, Clare (2012). "Affective solidarity: Feminist reflexivity and political transformation." *Feminist Theory* 13:2, 147-161.
- Herrmann, Kenneth J., & Kasper, Barbara (1992). International adoption: The exploitation of women and children. *Affilia*, 7:1, 45-58.
- Hollingsworth, Leslie D. (2003). International adoption among families in the United States:

- Considerations of social justice. *Social Work*, 48:2, 209-217.
- Holt (2019a). <https://www.holtinternational.org/korea/> Hämtat 2019-08-02.
- Holt (2019b). 2019-08-02, <https://www.holtinternational.org/> Hämtat 2019-08-02.
- hooks, bell (1989). Choosing the margins as a radical space for openness. *The Journal of Cinema and Media*, 36, 15-23. Drake Stutesman; Wayne State University Press, URL: <http://www.jstor.org/stable/44111660>
- Hübinette, Tobias (2004). "Korean adoption history", i: Eleana Kim (ed.), *Community. Guide to Korea for overseas adopted Koreans*, Seoul: Overseas Koreans Foundation, 12-19, 25-47.
- ILDA (2018) <https://ildaro.blogspot.com/2018/08/a-story-of-overcoming-prejudices-about.html?q=listening+to+the+experiences+of+adoptee+women>
- IMDb (2019a). Twinster. https://www.imdb.com/title/tt2980626/?ref_=nv_sr_1?ref_=nv_sr_1
- IMDb (2019b). Forget me not. https://www.imdb.com/title/tt1431065/?ref_=nv_sr_2?ref_=nv_sr_2
- Irhammar, Malin & Cederblad, Marianne (2006). En longitudinell studie av identitet och psykisk hälsa hos en grupp utlandsfödda adopterade, *Socialvetenskaplig tidskrift*, 1, 35-50.
- Kim, Eleana J. (2010). *Adopted Territory: Transnational Korea Adoptees and the Politics of Belonging*. United States of America: Duke University Press.
- Kim, Eleana J. (2012). *Human Capital: Transnational Korean Adoptees and the Neoliberal Logic of Return*, *The Journal of Korean Studies* 17:2, 299-328. University of California.
- Lykke, Nina (2009). *Genusforskning – en guide till feministisk teori, metodologi och skrift*. Stockholm: Liber.
- Madison, Soyini D. (2005). *Critical ethnography: method, ethics, and performance*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Marre, Diana & Briggs, Laura (Eds.). (2009). *International adoption: Global inequalities and the circulation of children*. NYU Press.
- Martinell Barfoed, Elizabeth (2008). *Berättelser om adoption* (Doctoral dissertation, Lund University).
- Oh, Arrisa. H. (2015). *To save the children of Korea: The Cold War origins of international*

- adoption*. Stanford University Press.
- Rhee, Soo Hyun, & Waldman Irwin D. (2002). Genetic and environmental influences on antisocial behavior: a meta-analysis of twin and adoption studies. *Psychological bulletin*, 128:3, 490.
- Robillard, Amy E. (2019) Seeking Adequate Rhetorical Witnesses for Life Writing, *Rhetoric Society Quarterly*, 49:2, 185-192, DOI: [10.1080/02773945.2019.1582257](https://doi.org/10.1080/02773945.2019.1582257)
- Rushton, Alan & Cherilyn Dance (2006). The adoption of children from public care: a prospective study of outcome in adolescence. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 45:7, 877-883.
- Smoller, Jordan W., and Christine T. Finn (2003). Family, twin, and adoption studies of bipolar disorder. *American Journal of Medical Genetics Part C: Seminars in Medical Genetics* 123:1, 48-58.
- SVT (2017). De ensamma - en film om adoption. Visades i SVT2 28/7
- SVT (2019). (<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/sverige-i-centrum-for-olagliga-adoptioner-med-chilenska-barn>)
- Ted-talk (2009, Chimamanda Ngozi Adichie 2009. The danger of a single story. https://www.ted.com/talks/chimamanda_adichie_the_danger_of_a_single_story)
- Tv-nu (2017). Spårlöst. <https://www.tv.nu/program/sparlost/sasong/14/avsnitt/1>
- Twinstar (2019). <https://www.imdb.com/title/tt2980626/>
- Wikipedia (2019).Lion (film). [https://sv.wikipedia.org/wiki/Lion_\(film\)](https://sv.wikipedia.org/wiki/Lion_(film)). 2019-09-06.
- Wreder, Malin (2007). Ovanliga analyser av vanliga material, i: Börjesson, Mats & Palmblad, Eva (2007, red.). *Diskursanalys i praktiken*, sid 29-51. Stockholm: Liber.
- Yuval-Davis, Nira (2006) Belonging and the politics of belonging, *Patterns of Prejudice*, 40:3, 197-214.